

VRTEC.

76132

Časopis s podobami za slovensko mladino.

— * —
Uredil in založil

Ivan Tomšič,

učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani.

Deveti tečaj, 1879.

~~~~~
V Ljubljani.

Natisnila Klein in Kovač (Eger).

VII 28137 B. F.

KAZALO.

Pesni.	Stran.		Stran.
Ob novem letu	1	Bolje dajati nego jemati	19
Bolno dete	17	Zakladi, ki se ne izgubé	20
Bratec	33	Volk in pes (basen)	23
Zvončku	42	Metuljček (basen)	23
Pot v nebó	43	Smrt zboruje	41
Sirota (elegija)	49	Ne zasmehuj siromakov	50
Vspomlád	50	Lov na medvede	53
Dekletce v dvorani	55	Zvesti pes	56
V dan srebrne poroke Njju Veličanstev presvetlega cesarja in cesarice	65	Lep prizor iz otroškega življenja našega cesarja	71
Bog ohrani nam cesarja	67	Lep izgled pobožnosti	72
Jutro	75	Cesar Franc Jožef in ribičev sin	73
Na semnji (elegija)	81	Ljubezen do matere	73
Mogočen hrast	82	Dédova slika	82
Oproščeni jetnik	91	Milostinja	85
Košnja	97	Bog zna, kako je človeka kázniti	89
Na jezeru	107	Kačja krona	91
O počitnicah	113	Priporočujte se svetnikom božjim	97
Vojaka in razbojnik	114	Trnovo	101
Šolarska k sv. Duhu	122	Sladkosnednosti strašen nasledek	103
Kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri	122	Božja kazen	104
Detetu	129	Klepetec (basen)	111
Čez nekaj let	145	Uboga Marijca	115
Kdo sem	168	Pošteni zdravnik	118
Bratec in sestrica	169	Pravično povračilo	119
Sveti Nikoláj	177	Breskve	120
Na ledu	189	Spijoci Jezušček	121
Povesti, pripovedke, prilike in basni.		Ljubezen do staršev	130
Zmaga v skušnjavi	1	Lev in žaba (basen)	137
Sanje	4	Zasluzena desetica	138
Nespametni popotnik	5	Angel varuh	140
Prenaglost ni dobra (basen)	13	Angel varuh in otrok	140
Hvaležen berač	17	Mali pleteničar	145
		Ne zametuj darov božjih	147
		Poštenje nosi srečo	149
		Zakaj se orchi z drevesa otepajo	149

	Stran.
Drevesa v jeseni	151
Slabo vreme	151
Čuvaj se prehlajenja	152
Dobrih sirot Bog ne zapusti	161, 178
Materina dušica no pokopališči	166
Ne odlašaj dela	168
Jurčetove nadloge	169
Tudi to mine	171
Dratár	181
Bodljiva krava	183
Ptičice po zimi	184
Župnik in kmet	184

Zemljepisni, zgodovinski in drugi poučni sestavki.

Cesarjevič Rudolf	10, 20
Črtice iz ruske zgodovine 14, 26, 45, 60, 77, 93, 124, 156, 174	
Vojvodina Kranjska	24
Čudi	25
Nauki na domačem ognjišču	28
Otroci pišejo	31, 143, 159, 175
Vojvodina Štirsa	44
Zdravje	57
Vojvodina Koroška	59
Reke	61
Slavnostni dan 24. aprila 1879	66
Cesar Franc Jožef Prvi	68
Cesar Franc I.	74
Življenje v podobah	75
Trnovska cerkev v Ljubljani	88
Primorje	92
Izreki	104
Kraljevina Hrvatska in Slavenska	105
Bankovec	106
Av gust Arminij Leban	108
Prigovori	114
Poljaki	123
Sv. Cirila samostan v Pragi	137
Ogri ali magjari	141
Gledališče pri Grkih in Rimljanih	153
Reka Amu-darja je izpremenila svojo strugo	154
Tirolsko in Predarelsko	154
Avstralija	155
Tečna človeška hrana	157
Božja skrb	157
Lov na leva	172
Nekoliko o lovu in lovskih pseh	185
Aleksander Veliki v Afriki	187
Človek	188
Krk in Krčani	189
Račje jajčice	190
Slepec	190

Prirodopisno-natoroznansko polje.

	Stran.
Kuhinjska sol	15
Šakalj	29
Bramor	29
Ščuka	46
Lama	47
Jerebica	62
Karp	63
Belouška	79
Dnevni pavlinček	95
Črni bezeg	95
Zrak ali vzduh	95
Rogač	109
Ptice	109
Rastline in svetloba	110
Strupene rastline	110, 127
Borov vešček	126
Svilopredka	142
Mak	143
Podhujka	158

Gledališke igre za mladost.

Ubožec. Dramatičen prizor	6
Jurček gré na tuje (gledališka igra v treh dejanjih)	34

Zabavne in kratkočasne stvari.

Drobtine	160, 176, 191
Kratkočasnice 32, 63, 112, 128, 144, 160, 191	
Uganke	32, 128, 179
Rebusi	32
Nekaj za kratek čas	64, 191

Slovstvene novice.

Izgledi bogoljubnih otrok	32
Val. Orožnovi spisi	32
Vojska na Turškem	32
Cesar Franc Jožef I.	80
Primeren spominek v dan srebrne poroke presvetlega cesarja in cesarice	80
Trije spevi za slavnost srebrne poroke Nju Veličanstev	80
Franjo Josip I.	80
Občna aritmetika	112
Fara sv. Petra pri Mariboru	112
Pot v večnost	112
Turnschule	112
Dragoljubci	128
Slavček	128
Slike za hrvatske i slovienske poviesti	128
Pravljice za slov. mladino	128
Kocenov zemljepis	160
Gimnastika za učitelje pučkih učiona	160

	Stran.
Podučno berilo za mladost	176
Narodne pripovedke	176
Ant. Mart. Slomšeka zbrani spisi . . .	192

Muzikalne priloge.

Otrokom za novo leto. Vglasbil dr. B. I p a v e c

Podobe.

Božično drevesce	9
Mačja godba	13
Volk in pes	23
Šakalj	29
Bramor	29
Ščuka	46
Lama	47
Jerebica	62

	Stran.
Karp	63
Avstrijski grbi	67
Belouška	79
Trnovska cerkev v Ljubljani	88
Dnevni pavlinček	95
Sveto dete	100
Rogač	109
Prihod sv. Duha	122
Borov vešček	126
Sv. Cirila samostan v Pragi	137
Svilopredka	142
Mak	143
Gledališče pri Grkih in Rimljanih . . .	153
Podhujka	158
Bratec in sestra	169
Lov na leva	172
Anička in Milka	179
Lovski psi	185

V R T E C.

Izhaja
1. dné
vsacega
meseca
na celej
póli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naroč-
nina se
naprej
plačuje
in po-
šilja u-
redniš-
tvu v
Lingar-
jevih
ulicah
hiš. št. 1
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarja 1879.

Leto IX.

Ob novem letu.

Zelim Vam srečno novo leto
In v srcih zadovoljnost vso,
Da s celim srcem, dušo vneto
Bogú služili bi zvestó.

Želim od srca, da peljála
Vas roka božja bi povsod,
Vas zapeljivcev varovala,
Pregreh, nadlog in dušnih zmót.

Naj v novem letu Vam veselje,
Ljubezen, sreča, mir cvetè, —
O Bog usliši moje želje,
Potem izpolneno bo vse!

Ioan Tomšič.

Zmaga v skušnjavi.

V nekem mestu so bili prebivalci v velikej nevarnosti pred sovražnikom. Bali so se za svoje premoženje in vsak je gledal, da poskrije, kar ima. V tem mestu sta živela tudi dva brata, katera je Bog blagoslovil z obilnim premoženjem. Denarjev in blagá sta imela na izobilje, a skrbí malo, ker sta

bila brez žene in otrok. Skupaj sta živela pod jedno streho ne brinč za nikogar na svetu nego zase in svojo srečo.

Ko se glas raznese po mestu, da se mu sovražnik bliža, hitela sta brata, da bi poskrila svoje denarje. V to se jima najpripravnější zdi vrt, ki sta ga imela tikoma hiše. Takój zvečer gresta na delo, da v varnost spravita svoje blagó. Prvi gre s svetilnico v roci in lopato, a drugi nese velik lonec, ki je bil napolnjen z denarji. Pač si nista mislila brata, da ravno o tem času sedí sosed takój zraven v svojem vrtu.

Sosed, ubožen dninar, šel je na vrt, — gnale ga so tudi skrbi in nadloge. A njegove skrbi so bile vse drugačne nego skrbi poprej omenjenih dveh bratov. V siromašnej kóči in slabej posteljici so ležali njegovi ubožni otroci, katerim je bilo treba s pòtnim obrazom služiti kruha. Časi so bili slabi, živež drag, in tako je bilo tudi zaslužka in kruha malo. V tihej samoti zunaj na vrtu je premišljeval ubogí oče, kako naj zasluži kruha sebi in svojej družini. Po vse dni skoraj nič jesti, a delati kakor suženj, to pač človeku ogrení življenje, posebno če mu še revščina njegovih otrok stoji pred očmi. Zastonj je iskal ubogí oče zunaj pod milim nebom tolažbe in pokoja.

V tem trenutku se mu zasveti pred očmi. Bila je luč v sosednem vrtu. To mu je bilo nekaj nenavadnega. Zdaj po noči z lučjo hoditi po vrtu, kaj neki poméni to? Radoveden stopi bližej k ogradi, da bi videl, kdo hodi po sosedovem vrtu. Kmalu mu je vse jasno ter brž ugane, kaj nameravata brata, njegova soseda. Viděč velik lonec z denarji, bilo mu je nekako tesno pri srci. Zdaj vidi, kako jeden bratov na določen kraj z roko pokaže in tiho zašeptá: „Kaj praviš, ali ne tukaj?“ „Dà, dà,“ mu drugi z glavo prikima. Zdaj se spravita na delo. Izkopljeta globoko jamo, deneta lonec vanjo in ga pokrijeta z zemljo, katero na vrhu še dobro z nogami poteptata, da bi nihče ne prišel na sled, kje imata zaklad zakopan. Po končanem delu otideta v hišo.

Tudi ubožni dninar se vzdigne, ki je bil skrit za ogrado. Kri se mu razplamení po vseh žilah in neka nevidna moč se ga polastí, ki ga priganja, da naj skoči preko ograde in naj vzdigne zakopani zaklad. Že se vprè z desno roko na ogrado, že privzdigne nogó, da bi poskočil, ali — tu obstojí, povési glavo, izpregovori z rahlim glasom: „Ne kradi!“ in zbeží v hišo.

„Kaj si delal tako dolgo v vrtu?“ vpraša ga žena pri kolovratu seděč. „Že nekaj časa te opazujem in vidim, da si delaš toliko nepotrebnih skrbi, ljubi moj mož,“ nadaljuje dobra žena s tolažečimi besedami. „Bodi dobre volje in zaupaj na Bogá; Bog nas gotovo ne zapustí! Ako se boš toliko ujedal, prevzela te bo žalost in obup, nazadnje še izboliš, in potlej — — Bog se usmili mene in ubozih otrok!“

„Oh, moji ljubi otročiči!“ vzdihne mož, ko žena otide iz hiše, da bi zaprla vežna vrata. „Dà, dà, — ubogí otroci! In — vi bi zdaj lahko bili bogati. Ali . . . kako dobro je vendar, da sem pobegnul iz vrta!“

Naposled se podá mož v posteljo, mislěč, da v sladkem spanji najde mir in pokoj svojej razburjenosti. A motil se je. Siromak ne more zaspati; vedno mu je lonec z denarji pred očmi, ki mu žgé in pali dušo, kakor kužnega človeka vročina. Zunaj je vse tako tiho in mirno, a v njegovej glavi je burno in hrumno, kakor v zraku ob kakej hudej uri. Krčevito se pre-

metava po postelji in si misli: „Nu, to bi ne bilo ravno toliko hudega, ko bi si vzel le nekoliko denarjev, saj ni treba, da bi pobral vse. In če bi tudi vse odnesel, to bi se bratoma le malo poznalo; bogata sta in imata še zmirom toliko, da se lahko pošteno živita.“ — „Ali,“ opominja ga zopet vest, „kar je ukradeno, to je ukradeno. Krivično blagó ne tekne. Bog me varuj tatvine!“

V tem hipu zavpije najmanjši otročiček v sanjah: „Oče! oče!“ Ubogi dninar se sklone in posluša, ali deček zopet utihne in spi dalje. „Oh, dobri otroci, misli si mož, „kako mirno in sladko počivate. Vi pač ne poznate še trpljenja ne skrbi svojih staršev. Da-si po ves dan delamo ter zeló varéno in skromno živimo, vendar prislužimo komaj toliko, da imamo za največjo silo. Če nas le kaka mala nesreča zadene, ali jeden izmed nas izbolí, potem ne zmoremo več, da bi vas oblekli, in — prosjáčiti nam je treba, od hiše do hiše hruha prositi . . . „Prosjáčiti?“ zavpije mož z osornim glasom, „nè, tega nikdar nikoli! Rajši grem, da vzamem . . . Sosea sta sama, brez žene in brez otrok, nemata za nikogar skrbeti. Tudi ne vesta, kako je očetu, kadar vidi lačne otroke, pa jim nima dati kaj jesti . . . O Bog, moj Bog, ne pelji me v skušnjavo!“ —

„In noben živ človek ne zvé, kdo je vzel lonec z denarji,“ zašepotá mu zopet zapeljivi glas hudobnega duhá. „Na nasprotnej stráni lahko splezaš preko ograde, in nobena živa duša ne pride na to, da si ti odnesel zakopani zaklad. In brata se tudi ne bosta upala nikjer pripovedovati, da sta okradena, ker bi ju ljudje zasmehovali in se delali norca iz nju. Ni nobene nevarnosti, zatorej vstani in pojdi pogumno na delo!“

Zdajci bije ura je dno po pôlnoči. —

Vse je tiho in mirno. Nikjer ni živega človeka blizu. — „V desetih minutah je zaklad vzdignjen, in ti si bogat človek ter svoje otroke lahko pošteno preživíš . . . Kaj, pošteno? Ali bi bilo to moje dejanje pošteno? In če me tudi nihče ne vidi, Bog me vidi, ki bode jedenkrat moj sodnik.“ Nè, nè,“ reče odločno, „tega ne storim, da bi delal zoper sedmo zapoved božjo, ki pravi: Ne kradi! Saj so me moj rajniki oče večkrat učili in mi djali, ko sem bil še otrok: Bolje poštenje kakor življenje, to se pravi, da je bolje pošteno umreti, nego v grehu živeti.“

Tako se je ubožni dninar boril vso noč v tej hudej skušnjavi. Vso noč mu je kri vréla po žilah in sréé mu je tolklo, kakor bi mu hotelo razpočiti. Že je jutranje solnce posijalo skozi okno, a on še ni zatisnil očesa. Zdajci mu šine neka misel v razvneto dušo. Kakor bi trenil, vstane, obleče se ter naglo otide iz hiše. Kakor nôr hití do bratov, svojih sosedov, ter nabija s pestjó po vratih. Brata vstaneta ter gresta gledat, kdo tako zgodaj ropotá na njíju vrata. Kako se ustrašita, ko ugledata svojega sosedu pred soboj, bledega, da ga komaj izpoznata. Vprašata ga, kaj bi rad, tako zgodaj.

„Poslušajta!“ reče ubogi mož; „vidva sta sinoči v svojem vrtu zakopala lonec z denarji. To sem jaz videl in vso noč nisem mogel zaspati. Komaj sem premagal skušnjavo, da vaju nisem okradel to noč. Prosim vaju tedaj, izkopajta lonec pri tej priči in skrijta ga na kak drugi meni neznan kraj, da bodem prost skušnjave ter zadobim zopet mir in pokoj!“

Brata sta se zeló začudila poštenosti ubozega soseda. Preskrbela sta mu dela in zaslužka, da je s svojo družino lahko počteno izhajal.

Bežite pred grehom, ognite se zlá.
Skušnjava prevečkrat v pogubo peljá.

Mladinoljub.

Sanje.

Ivanek je ljubil svojo mater čez vse. Bil je priden in se je povsod vedel takó, da je delal materi veselje; le škoda zanj, da je bil preveč lehkomyseeln deček. Če so mu mati rekli, da naj stori to ali óno, takój je pozabil vse, kar mu je bilo naročeno.

Necega dné mu rekó mati: „Ná, Ivanek, nesi to pismo dekli in reci jej, da ga naj takój odnese na pošto, ker se zeló mudi. Zdaj je tri četrt na deset in za četrt ure pošta otíde, — reci jej, da se naj nikar ne mudí, ter se naj podviza, da pismo še o pravem času prinese na pošto.

„Razumem, mati, razumem!“ reče Ivanek ter otíde iz sobe. Zunaj na dvorišči je stal slepec z gosli v roci in poleg njega ubožen deček, ki ga je ob palici vodil. Slepec je godel na gosli, a deček je pel mične pesnice. Lehkomyseeln Ivanek se takój ustavi, posluša prijetno petje, a na pismo in pošto popolnem pozabi. Pozneje še vpraša slepeca odkod da je, in kako da je slep. V tem razgovoru mine dobre pol ure. Ubogi slepec zdaj poprosi Ivanka, da bi mu dal kaj vbogajme. Ivanek teče k materi in jih prosí, naj bi dali slepemu siromaku kak dar v božje imé. Ali kako se ustrašijo mati, ko zagledajo v dečkovej roci pismo. Hitro mu ga iztrgajo, tekó k dekli ter jej rekó, da naj hití na pošto, kolikor more, ker se za pismo zeló mudí. Dekla teče, kolikor more, ali kmalu se povrne s pismom v roci ter pripoveduje, da je pošta že pred pol ure odšla. Ko mati to slišijo, prebledé kakor smrt, ter se žalostni zgrudijo na stol. Pismo je bilo namreč zeló nujno, in ker se ni oddalo, čakala jih je velika nepovoljnost.

Naslednjo noč gre Ivanek v svojo posteljico, ki je stala poleg materine.

„Z Bogom, Ivanek!“ rečejo mu mati, podajo mu roko, zastokajo in — umró.

Oh, kako se je jokal ubogi Ivanek! Mrtvo mater oblečejo v črno obleko ter jo položé na mrtvaški oder. Ob vsakej stráni mrtvaškega odra so gorele velike voščene sveče in vse polno ljudi je dohajalo v sobo, kropèč mrtvo mater z blagoslovljeno vodo. Vse je bilo žalostno, vse je bridko jokalo po Ivankovej materi. Ali nihče ni bil tako žalosten, nihče ni toliko jokal, kakor ubogi, zapuščen Ivanek. „Oh, ljuba moja mamica,“ vpil je deček in se zvijal, „kako ste mi bili dobri! Vi ste me vzrejali in oblačili; vi ste mi v bolezní tako lepo stregli; vi ste me učili moliti in na knjigo brati. Oh koliko lepih naukov ste mi dali. Kako srečen bi bil, ko bi mi vi še živeli, in storil bi vse, kar bi želeli!“ Tako je jokal in vzdihoval ubogi Ivanek, ali vse zamán, mati ga niso slišali.

Zdaj položé mater v mrtvaško krsto (trugo), ter jo pokrijejo s črnim suknom. Pogrebeci pridejo, vzdignejo krsto, da jo nesó na pokopališče.

V kakšnej stiski je bil to noč Ivanek, tega moje pero ne more popisati. Ali mislite si njegovo veselje, ko družega jutra odprè oči in ugleda svojo dobro mater zdravo in veselo poleg sebe ter vídi, da vse to so bile le —

prazne sanje. „Oh, zdaj vas hočem ubogati, ljuba moja mamica,“ reče veselo Ivanek, „ker vidim da vas še imam in niste umrli. Ves čas vas hočem rad imeti in storiti vse, kar mi ukažete. In ko pride čas, da se vaše telo izpremeni v prah in pepel, potlej hočem samo jokati, potlej ne bo več časa, da bi vas ubogal in da bi izpolnjeval vaše želje.“

Ivanek je bil zvest svojej obljubi. Poboljšal se je in je bil svojej dobrej materi ves čas njenega življenja v čast in veselje. X.

Nespametni popotnik.

„Čemú se vedno učim?“ tako je tožil necega dne Jožek svojemu očetu. „Jaz mislim, da bi človek lahko dobro in srečno izhajal, če bi tudi ne znal brati, pisati in računati.“

„Ljubi moj Jožek,“ rečejo oče smijoč se, „vidim, da ne veš, kaj govoriš. Da boš pa bolje spoznal, koliko koristi imaš, ako se pridno učiš, poslušaj, hočem ti povedati nekaj:

Mlad popotnik se napravi, da bi potoval v daljno tujo deželo. Prej nego odpotuje, napolni si torbo s kruhom in sadjem, da bi se okrepčal na poti, kadar bi mu bilo treba. Nu kmalu se izpremislil, ter pomeče vso hrano iz torbe, ki jo je mislil s seboj nesti. „Čemú mi je kruh in sadje?“ reče, „pač ni vredno, da bi vse to s seboj nosil. Gotovo gladú ne poginem na poti, če imam živež s seboj ali ne. Ta kruh in to sadje mi niti četrte ure življenja ne podaljša niti okrajša. Kakor misli, tako tudi storí in se podá na pot brez vsega brešna. Prvi in drugi dan je hodil po lepih planinah in dolinah, po katerih so se vili hladni studenci; povsod je bila zemlja posuta z najlepšim cvetjem, zelenjem in drevjem, ki je bilo polno sladkega sadja. Tu se je lahko najedel in napil, kolikor mu je bilo potreba. Našel je tudi nekoliko dobrih ljudi, ki so ga radi pod streho vzeli. A tretji dan pride v zeló pust kraj, v katerem ni bilo ne trave ne vode, vso zemljo je pokrival sam pesek.

Lačen in žejen spozna zdaj nesrečni popotnik svojo neumnost, ter se kesá, da ni imel nobenega brešna pri sebi. „Oh!“ reče sam v sebi, „zakaj nisem bil pametnejši in si nisem vzel hrane s seboj; v tej puščavi bom moral gladú umreti.“ Toda zdaj je bilo vse njegovo kesanje zastoj. Dolgo se je boril z lakoto in žejo, in skoraj bi bil onemagal v tej hudej potrebi, ako bi ne bil prišel nek trgovec mimo njega, ki se ga je usmilit in rešil iz preteče mu nevarnosti.

„Ta popotnik je bil pač neumen,“ reče Jožek, „in ne bilo bi krivo, ako bi bil moral od gladú umreti. Da ni tako neumno delal, in bi bil vzel hrane s seboj, kakor je nameraval, ne bilo bi se mu tako hudo godilo.“

„Ravno tako neumen bi bil tudi ti,“ rečejo modri oče, „ako bi mislil, da se ti ni treba učiti. Kdor si v mladosti ne nabere potrebnih naukov, prave duševne hrane, temu se bo treba na stare dni boriti z vsakovrstnimi težavami; tak človek bo na stare dni nesrečen na duši in telesu. Zatorej spominjaj se vedno prigovora, ki pravi:

Kar poséješ mlade dni
To na starost te redí.

Ubožec.

Dramatičen prizor; zložila Lujiza Peajakova,

O s o b e :

Jaroslav,	}	bratje.
Ivan,		
Mirko,		
Olga,	}	njih sestri.
Jelica,		
Ubožec.		

(Gledališče: Soba z dvojimi vrati, jedna vhodna, a druga drže v dotično sobo.)

Olga.

Od r adosti sama ne znam kaj počnem,
Večer ta najljubši mi v letu je vsem!

Jaroslav.

A meni stoprv! od veselja ne sp m,
Ne jem in ne pijem, ne vem kaj storim!
Popreje, ko vrata se nekoč odpr ,
Zagledal sem smreko zel no lep ,
In belih, rude ih in pisanih sve 
Po njej je nataknenih sto, a še več.

Ivan.

Nastavil sem tudi jaz svoje okó —

Olga.

To bilo nij prav, to —

Ivan (jej seže v besedo).

Ej, jedno sam !

A videl sem z jednim očesom stvarij,
Da tisoč bi želel imeti očij!
U e nanosili so angeli nam,
Popisati česar nikakor ne znam.
Orehov od čistega,  ujte, zlat ,
In j bolk leske ih se v svitu srebr .
In sm ke v napravljen somenj je bog t,
In grozdja, in jederc, ki zobljem jih r d.
Zazrl sem i konjca, trdnjavo lep ,
In p nico tudi, ki miga z glav ,
In —

Jelica.

P nico, p nico, ali je res?
Za Jelico ista prišl  iz nebes!

Mirko.

Da skoro bi zvonček vže ljubi zapel,
Na gla s bi zavriskal brez konca vesel!

Jelica.

O, Jelica tudi, ne, Mirko, sam ti,
Veš, Jelica danes jokala še nij!

(Nekdo potrka na uhodna vrata.)

Olga.

Kdo trka?

(Glas pred vratmi:)

Ubožec, ki prosi lepó,
Da smel bi ogréti otrplo teló!

(Otroci vzkliknejo:)

Le noter, le noter takój! (Olga odprè vrata.)

Ubožec.

Ali smem?

Olga.

Brez skrbi!

Jaroslav.

In dobro si došel nam vsem!

(Otroci se ubožcu prijazno bližajo.)

Olga (ljubkovaje ga).

Pozdravljen mi bodi! — A Bog moj presvet,

Ročici ste mrzli, še bolj nego led!

O daj, da ogrejem ji tebi skrbnó,

Nij res, da je v izbici našej gorkó?

Še vedno trepečeš, ubožec ti moj,

Zakaj si od doma podál se nocoj?

Jaroslav.

Nocoj, ko pri svojcih se vsak veselí,

Drevó, ko božičino rajsko blestí!

Ubožec.

Otroci presrečni! — pri meni domá

Nij rádosti, ampak vladarstvo gorjá!

Nij svita, ki padal bi v kočó temnó,

Le sólze svetlé se, ki tamkaj tekó!

Jaroslav.

Li stářišev némaš?

Ivan.

In v kočí si sam?

Ubožec.

O stářiše dobre, preljube imam,
 Sestríco in brateca, mi draga obá,
 Ki ljubim ju vroče iz vsega srcá.
 A z delom končal se je oča bolán,
 Ter z bedo borí se mi mati zamán,
 In bratec, sestriča — od gládi mrjóč —
 Ubožca mi vzame božičina noč!

Olga.

Kaj čujem, moj Bog! — — a le bodi srčán,
 Za tebe je tudi na zemljo poslán
 Nebeski otrók, ki obhaja ves svét
 Z usmiljenjem božjim brezkončnim razgrét.
 Nikári ne jóči, o bodi vesel,
 Pomoči, darila ti bodeš prejel!

Jaroslav.

Takísto je deček! delím rad s toboj
 Kar meni naklonjeno bode nocoj!

Ivan.

Za bratom ostajati nehčem nikdar:
 Ta súknjica tópla (si jo sleče) moj prvi je dar!
 Ne gledam, trpinčil da oster bi mraz
 Zdaj tebe, ko v gorkem presrečen sem jaz.

Mirko.

Nasmihaj otrók se! glej, čevlje imam,
 Noví in lepí so, ná! tebi jih dam!
 Ahá, zdaj vesel si, ker nijsi več bos,
 In čuj! še pogače darujem ti kos!

Jelica.

A Jelica tebi posodi celó
 Še púnico svojo, ki miga z glavó,
 Če skoro prineseš jo zopet nazaj;
 Povédi, te prosim, povédi, kedaj?

Olga.

Pozdravi sestričo in brateca domá,
 Jaz zá-nja prositi hčem vedno Bogá.
 Veržico ljubo mi, vzemi, zlató (si jo sname z vratú),
 In kupi zdravila potrebna za njó,
 A mreti ne smeta, sicer bi gorjé
 Prebridko morilo še moje srcé!

Ubožec (sladko nasmihaje se).

O dúšice! stokrat vse plati vam Bog,
 Na zemlji najboljši ste dobríh otrók!

(Zvonček zapoje v dotičnej sobi.)

Ivan.

Oj, čujte, zapél je vže zvonček sedáj —

Jaroslav.

Hitímo, hitímo, odpira se raj!

(V tem, ko se otroci nepotrpežljivo razgovarjajo, otide ubožec.)

Olga.

Nikári! zvonilo le prvi je krat —

Mirko.

A vendar zavriskal bi Mirko vže rad!

Ivan (Jaroslavu).

Poslušaj! sréc mi utrípa glasnó,

Od sreče mu v prsih je zdaj pretesnó.

(Zvonček z nova zapoje, vrata se počasi odpirajo, na mizi je videti razsvetljeno drevó in svetlo dete sedeče pod njim.)

Olga.

Oj, Jelica, čakaj, ne dirjaj takó —

Jelica.

Jaz púnico vidim, ki miga z glavó!

Ivan.

Caróбно vsa izba v svetlobi žarí,

Krasnéjše gotovo pri angelih nij!

Olga.

Od svita sem slepa, a bratje, kdo vé,
Kde deček ostal nam preljubi je, kdé?

Jaroslav.

Ne vidiš li njega, sestrica, ki tam

Pod smreko premilo nagiblje se k nam?

Dozdeva se meni, da deček svetál

Podoben je njemu, ki tukaj je stal.

Glej, solnce, katero mu kráši glavó,
Gorkóto, ki lije mi v dušo mladó,
Popreje sijalo je v njega očéh,
In solnéno ogreval me tudi je sméh.

Olga.

Res, to je obrazek kroták in premil —
Prešinja me misel, k do deček je bil! —
Točila od svete bi gróze solzé,
A vendar vse silijo k njemu željé,
Tresóča, razvnetá na tleh jaz klečím
In dete nebesko v molitvi čestím!

Božjó.

Le bliže, otroci, nikari bojèč
Ne glédite mene iz dalje, ljubèč
Ročici jaz širim nasproti vam vsem,
Da čútite blágoslov njih in objém.
Pritécite srčno na mesto svetló,
Ki „noter“ pozvali ste rajsko ljubó,
Ko trkalo vam je na duri srcá
Uboštvo, prosèč da pomoč se mu dá.
Vže v zlato si knjigo to delo nocoj
Zaznámoval Oča nebeski je moj. —
Pogódili dobro ste, deček sem jaz,
Ki bil je prosilec nesrečen pri vas.
O, raznobražne na krogu zemljé
Kažó. siromaštva se slike bledé!
Naj vsaka prezvesto oživlja spomín,
Da v njej prikazuje se božji vam Sin,
Da njemu storjeno v nebesih veljá,
Kar vbožcev najslabšemu tukaj se dá!
Ljubezen gorečo hranfte živó,
Brez nje je življenje vsaktero mrtvó,
A ona uzorni in divni je cvet,
Ki v mílosti svojej Bog vsádil na svet! —
Prijátelji ljubi, ostavljam vas zdaj,
A milo sprejeti vas hočem nekda,
Kder v angelskem zboru čestite pojóč
Preblagi na veke božičino nóč! —

Cesarjevič Rudolf.

Bilo je dné 21. avgusta meseca 1858. l., da je nenadoma Dunajčane ustrašilo gromenje topov. Tisoč in tisoč prebivalcev dunajskega mesta je z nekacim strahom štelo osodepolno naznanilo: dvajset, jeden in dvajset, dva in dvajset! Dalje ni nihče štél. Vesel krik nastane po mesta in nepopis-

ljiva radost se polastí src Dunajčanov, ker streljanje iz topov je bilo veselo oznanilo, da je habsburškeje vladarskeje hiši in Avstriji rojen cesarjevič, naslednik našemu cesarju. To veselo novico je brzovav iz Dunaja naglo raznesel po vsej državi. Kakor so na Dunaji s 101 strelom naznanili za Avstrijo imenitno dogodbo, tako so jo naznanjali tudi po vseh večjih mestih, in povsod se je širilo veselje med prebivalci. Njih Veličanstvo presvitli cesar so od veselja s svojo darežljivo roko delili obilo milosti in milodarov na vse strani, a od zvestih avstrijskih državljanov so srčne čestitke prihajale k zibelki novorojenca v cesarskeje palači Laksenburgu. Tudi Slovenci niso izostali, v navdušeneje pesni mu so čestitali:

„Dete preljubljenó, dete mladó,
Naj Ti preblažena leta tekó,
Síje na nebu Ti solnce jáno,
Slava naj diči Ti krono krásno!
Brani pravico z junaško rokó!“

Pri sv. krstu so dali prvorojenemu cesarjeviču imé Rudolf.

Cesarjevič Rudolf je preživel prva leta svojega življenja zdrav in vesel v družbi plemenite cesarske rodovine. Naša cesarska rodovina se že od nekđaj, kakor je to sploh znano, odlikuje po svojih plemenitih dejanjih usmiljenja; tudi v cesarjeviču so že v otroških letih ta čút vzbujali in gojili — srečna podlaga pravemu krščanskemu življenju. Svojim roditeljem je bil Rudolf vedno iz celega srca vđan, svojo sestro nadvojvodinjo Gizelo je ljubil z otroško nežnostjo in babici (stareje materi) nadvojvodinji Sofiji je izkazoval veliko spoštovanje.

Rudolf je prebival prva leta s svojo sestro Gizelo po zimi v cesarskeje palači na Dunaji, a po leti v gradu Laksenburgu, obđanem s prelepimi vrtovi, ali pa v Reichenau-u, v krepilnem planinskem zraku. Tukaj se je, gledajoč prirodo božjo, prvič navzel ljubezni, katero še zdaj ima do planinskih krajev in prirodopisnih nauk.

Po razumnej vzreji in krepkem zdravji so se cesarjevičeve telesne in dušne moči tako hitro razvijale, da se je že 1862. l. začel redno podučevati in učiti.

Dvorni kaplan dr. Mayer je bil poklican za učitelja v krščanskem nauku, a nadporočnik Henrik Spindler za učitelja v začetnih naukih in češkem jeziku. Čez nekoliko časa je bil za češki jezik poklican dr. Jireček, a za madžarski jezik korar Rimely. V nemščini ga je podučeval najpred šolski svetovalec A. M. Becker, potem profesor Egger, in od 1871. leta prof Greistorfer. Leta 1867. ga je naš rojak dr. Josip Čižman začel učiti latinščine, dve leti pozneje pl. Hildebrand poljščine in prof. Duchêne francoščine. Sploh se je pri cesarjeviču Rudolfu že zgodaj gledalo na to, da se nauči mnogo jezikov, kar je vse hvale vredno, ker odločen je vladati Avstrijo, v katereje toliko različnih narodov živi; treba je tedaj, da pozná njihov jezik, ker vsak oče mora razumeti svoje otroke. Rudolf je v vseh rečeh dobro napredoval. Ko je 1872. l. aprila in decembra meseca delal izkušnjo iz ogrske zgodovine v madžarskem jeziku, in takisto 1874. l. aprila meseca iz češke zgodovine v češkem jeziku, čudili so se vsi navzoči, kako natančno in izborno je govoril.

Do 9. leta se je Rudolf učil, kar se po priliki v ljudskejši šoli učijo otroci; po potrebi so mu vendar učitelji tudi že višje predmete razlagali. Tako na priliko: Dr. Kriss matematiko in geometrijo, a dr. Čížman zemljepisje in zgodovino. Za višje izobraženje je 1872. leta zemljepisje prevzel profesor Grün, naravoslovje prof. vitez Hochstetter, občno zgodovino profesor Zeissberg in drugo leto potem zgodovino umetelnosti profesor Ambros.

Poleg tega se je 1872. l. moral Rudolf pridno poprijeti vojaških nauk. Podpolkovnik Karol Wagner ga je podučeval o orožji in vojaški uredbi; podpolkovnik Grünewald ga je učil uriti se (eksercirati) in službeni reglement za pešce; podpolkovnik Rössler o šancih in trdnjavah, stotnik Hugon Kerchnawe o pionirskejši službi, polkovnik Rheinländer o taktiki in strategiki, stotnik vitez Eschenbacher službeni reglement za topničarje in major baron Gemingen reglement za konjike.

Leta 1875. je začel višje modroslovske nauke pod prof. Greistorferjem, in pravoslovske, katere so vodili profesorji Exner, Čížman, vitez Keller in dr. Menger.

Cesarjevič se je vseh naučnih predmetov z veliko pridnostjo učil, vendar je posebno veselje kazal za prirodopisje, zgodovino in umetelnosti, zlasti risanje in slikarstvo, česar sta ga podučevala slavni Selleny in njegov prijatelj Jan. Novopacky.

Vse to, kar se je cesarjevič Rudolf moral učiti, sem tako na drobno zato navedel, da vas prepričam resnice, da nihče ne pride učen na svet; vsak človek, bodi si cesar ali kmet, mora se učiti, ako hoče kaj znati.

Učenje pač bistri um, a vendar ne plemeniti srca; plemenito srce dela pobožnost, a pobožnost se pridobi v krščanskem nauku.

Zaradi tega so Rudolfovo podučevanje s krščanskim naukom začeli, ki je zmirom ostal prvi predmet, in ga na verske vaje z veliko skrbljivostjo pripravljali. Leta 1867. je bil prvič pri sv. izpovedi, 18. aprila 1870. l. pri sv. obhajilu, in 24. februarja 1873. l. pri sv. birmi.

Ker je dan prvega sv. obhajila vsacemu pridnemu otroku najlepši dan njegovega življenja, ki mu vedno ostane v spominu, ne dvomim, da vas bode veselilo čitati, kakšen je bil ta dan v življenju cesarjeviča Rudolfa. Tisti, ki so bili priče prvega sv. obhajila Rudolfovega, so o tem tako-le pisali po časnikih: „Na velikonočni ponedeljek dné 18. aprila 1870. l. je Rudolf zjutraj zgodaj opravil sv. izpoved. Ob 8. uri je šel, spremljevan od Njih Veličanstva cesarja in cesarice, sestre Gizele, deda in babice, v dvorno kapelo, ki je bila krasno nakitena s cvetočimi in dehtečimi cveticami. Cesarjevič je imel prosto črno obleko, svitli cesar vojaško uniformo, cesarica pa dragoceno svilnato krilo. Verski učitelj dr. Mayer so pri vratih visoko gospôdo pričakovali z blagoslovljeno vodo, s katero so se vsi pokropili. Po tem gredó k velikemu oltarju, kder je za cesarjeviča bil pripravljen stol, pregrnen z rudečim suknom; takój zraven je gorela velika krstna sveča, to je ravno tista, ki je gorela pri njegovem krstu. Svitli cesar, cesarica in druga visoka gospôda, ki je cesarjeviča spremljevala, pokleknili so v klopéh na evangeljskejši strani. Kapelo je napolnilo spremstvo Njihovega Veličanstva in dvorski služabniki, ki so bili k temu sv. opravilu povabljeni.

Najpred so korar dr. Mayer služili sv. mašo, pri kateri sta jim stregla dva duhovnika. Po sv. obhajilu se obrnejo korar k cesarjeviču in ponovijo ž njim krstno obljubo. Po tem ginljivem trenutku, ko je cesarjevič naslednik na avstrijskem sedežu glasno in slovesno obnovil obljubo pri sv. krstu dano trdno držati se sv. katoliške vere ter pravično in bogaboječe živeti, prejel je presveto rešnje Telo. Videti, kako spoštljivo in pobožno se je obnašal pri tem sv. opravilu plemeniti mladenec, kateremu je previdnost božja že v zibelko položila žezlo starodavne in mogočne Avstrije, moralo je s svetim veseljem navdati ne samo pričujoče ljudi, nego tudi angelje nebeške, ki so bili gotovo priče tega sv. dejanja. Za cesarjevičem so k mizi božji pristopili tudi Njih Veličanstvo cesar, cesarica, pobožni ded, babica in sestra Gizela, ki je z največjo pozornostjo spremljevala sv. opravilo. Dalje prih.

Prenaglost ni dobra.

(Basen.)

Domače živali se zberó na dvorišči ter sklenó napraviti večerno zabavo z godbo in petjem. Pes je bil izvoljen za glasovodjo. Da-si mu to težavno delo ni bilo všeč, vendar je moral pristati, ker je bil gospodarjev god, in njemu na čast je bila namenjena večerna zabava. A kmalu nastane velik prepir.

Petelin in maček sta se jela ravšati, kdo izmed njiju bo pel prvo pesen, ki jo je zložil v ta namen Sultan, najljubši gospodarjev pes. Maček se je pri tej obravnavi zelo nespodobno vèdel, zato so ga iz družbe zapodili. To je mačka zelo razjezilo in jel je misliti, kako bi se maščeval za to veliko sramoto. Kmalu si nekaj izmisli. Pobrše jo po sosednjih hišah ter povabi mačke na večerno petje v hišo svojega gospodarja. Bilo

je užé vse pripravljeno. Sultan da znamenje in petje se začne na dvorišči. Ali o joj! zgoraj na strehi se začne strašno mijavkanje, ropotanje in ples. Mačke iz vasi se deró in plešejo po strehi, da je gróza poslušati. Gospodar vse to vidèč, razjezí se, ter zapodí razgrajajočo druhal z dvorišča, a še posebno se zahvali z šibo v roci domačemu mačku za napravljeno mu mačjo godbo.

Črtice iz ruske zgodovine.

(Po Nestoru priobčuje A. K.)

I. Kaj je bilo na Ruskem pred tisoč leti?

Pojdi zdaj na Rusko, kamor hočeš, — povsodi slišiš ruski jezik, najdeš mesta in vasi, red in upravo: nihče ti ne stori nič žalega. Trgovci in obrtniki hodijo z blagom po tihih, širokih lesovih in pustih stepéh (ravninah), povsodi, kamor ide cesta ali teče plovna reka. Na vsem tem ogromnem prostranstvu živi narod mirno, trudi se in obdeluje, kar mu je Bog podaril.

Istina je, da živé na Ruskem tudi taki narodi, ki némajo stalnega prebivališča, nego kočujejo, rekše hodijo od kraja do kraja, kakor n. pr. Kalmiki mej Volgo in Donom, Kirgizi za Volgo in Uralom, Samojeji in Lopárji (Laplandci), ki živé po severnem barji. Ali oni kočujejo samo ondod, koder so jim odkazana mesta, in mirno pasejo črede. Tudi taki narodi so, ki ne pasejo in ne sejejo ter ne redé domače živine, a skitajo se po lesu in streljajo razne zveri, ali si love ribe po bregovih rek in mórj; ali tudi ti plačujejo davek in krotki so, ako se ne žalijo.

Pred tisoč leti nij bilo takó! Neprozorno močvirnato lesovje, ki je ostalo sedaj samo še po severo-izhodu evropsko-ruske zemlje ter po Sibirskem, pokrivalo je tedaj vse srednje Rusko in vleklo se o bregovih Volge in Oke. Po teh lesovih je blodil divji poganski narod — Čudi.

Ti so živeli rédko narazno, bavili se z lovom in samo tu ter tam si postrojili mesta. Po stepéh so kočevale divje, zlobne druhalí. Neprestano so prihajale z azijskih ravnin, mimo morja na južno Rusko, plenile ter žgale vasi in mesta; ni mirú ni pokója nij od njih bilo mirnim ljudém.

Istina je, po Dunavu, po Dnéstru, po zapadnej Dvini, po Volhavu in okrog Ilmenskega jezera so živela uže od nekdam slovanska plemena, delala zemljo in trgovala, ali to so bili še trdi pogani, ki so se prepirali mej soboj in živeli bedno.

Dve slovanski plemeni sta bili boljši ter bolj izobraženi od drugih: Poljanje in sploh Slovéni. Poljanje so živeli po srednjem Dnepru, bavili se s poljedelstvom ter imeli uže mesto Kijev. A Slovéni so živeli ob Ilmenu in Volhovu, zanimali se s trgovino, pluli po rekah in jezerih, ter tudi si postrojili mesto: Novi grad. Postavila so si tudi druga plemena mesta a vseh skupaj nij mnogo.

Vsako slovansko pleme je živelo in upravljalo samo sebi, obče stvari so se reševale na véci ali zboru. A redú je bilo malo in sosedi so silno vznemirjali Slovéne. Tako so prišli Huzarji iz juga, iz stepj in iskali davka od Poljanov in njih sosedov Severjanov in Véticev, a Varégi so prišli od sévera iz zamórja ter naložili so davek Novogradskim Slovénom, Krivičem, ki so živeli ob izviru zapadne Dvine, Dnepra ter Volge, in Čudskim narodom.

2. O prizivu knezov.

Leta 862. so Varége za morje Novogradski Slovéni, Kriviči in Čudi pregnali. Prestali so jim plačevati davek in začeli so zopet vladati sami sobój. Ali še trje jim je bilo, nego li pri Varégih: rod je vstajal na rod, pleme na pleme ter nij bilo konca mejsobojnega prepira. Tedaj so začeli govoriti mej

soboj: „Poiščimo si kneza, kateri bi vladal z nami in nam prav sodil.“ Soglasni so in pošljejo poslance za morje k Varéškemu plemenu, kateremu je bilo ime Rusi. Poslanci pridejo k Rusom in jim rekó: Zemlja naša je velika in obila, a redú nij v njej, pridite knežit k nam in vladat nam.“ Odpravijo se trije ruski knezi, trije bratje, Rurik, Sineus in Truvor, s svojimi sorodniki in vsem plemenom ruskim. Starejši izmej bratov, Rurik, naseli se v Novem gradu, drugi, Sineus, na Belem jezeru, tretji, Truvor, v Izborsku. Od tega časa se je jela zemlja imenovati ruska.

Ker se je tedaj rusko carstvo začelo 862. leta, praznovali so Rusi 1862. leta tisočletni obstanek in postavili spomenik ravno v Vélíkem Novem gradu. Za dve leti sta Sineus in Truvor umrla. Rurik je začel knežiti sam in razdajati mesta svojim ljudem. Dva od Rurikovih bojarjev dobita od kneza povelje, da odveslata na Carigrad; ime jima je Askold in Dir; s sorodniki svojimi ploveta po Dnepru nizdolu. Jadraje po Dnepru ugledata na gori mesto in vprašata prebivalce: Čegavo je mestce? Odgovoré jima prebivalci: „Bili so tukaj trije bratje: Kij, Šček in Horiv, ter so sezidali to mesto, a potem umrli; a mi stanujemo tukaj in plačujemo davek Kozarjem. Askold in Dir ostaneta v Kijevu, zbereta okrog sebe mnogo Varégov in začeta vladati Poljanom, a Rurik je knežil v Novem gradu.

Leta 866. gresta Askold in Dir na Grke, katerim vlada car Mihael. Mihael je na vojski, a doživši poročilo, da Rusi grečo na Carigrad, vrne se; a Rusi so uže priveslali v carigradsko pristanišče in obsedli mesto z 200 možmi, da je car jedva prodril v svojo stolico. Vso noč je molil s patrijarhom v cerkvi Vlaherske Matere Božje, a potem so s petjem nesli obleko Matere Božje iz cerkve in jo potopili. Tiho morje se nanadoma vznemiri, burja vstane in valovi vržejo na breg poganke ladje. Zdaj se zaženó Grki na Askoldove vojake in jih tako steró, da se malokdo vrne domóv. Iz tega časa je zložena cerkovna pesen, katera se še zdaj poje, kadar Bog pomaga nadvladati sovražnika.

Priredopisno-natoroznansko polje.

Kuhinjska sol.

Kuhinjska sol se dobiva v avstrijsko-ogrskej monarhiji, našej občej domovini, v neizmerno velikih zalogah. Dobiva se popolnnej čista v podobi trdega kámena, ki jo kopljejo in lomijo rudokopi kakor kako drugo rudo — kaméná sol — ali je pa zmešana z glino in družimi zemljeninami, tér jo je treba v vodi raztopiti. V ta namen izkopljejo v solnatem rudniku velike prostore, v katere se napelje sladka voda, ki raztáplja sol v sebi, a glina se na dno seséda. Ta voda, ki se je s sólijo napojila, imenuje se slanica (slana voda) in treba jo je od solí odločiti.

Da se voda od solí odloči in se trda, suha sol dobi, treba je umeteljno narejenih naprav, ki se solíne imenujejo. V solinah se voda slanica izpusti v velike, železne in plósko izdelane konve. Pod konve se potlej toliko časa kuri, da voda vré in izpuhtí, ter na dnu sama sol ostane. Izvarjeno sol vzamejo iz konev, očistijo jo, naredé v kosove in denejo v zeló zakurjene sobe, da se osuší.

A ne samo v zemlji, nego tudi iz morske vode se dobiva sol. Na nizkih in vročih morskih bregovih se napelje slana morska voda v plitke, ravne in široke jame, ki se gredice imenujejo. Solčna gorkota in gorki vetrovi vodo izpuhtevajo, a sol se na dno seséda. Ko vsa voda izpuhti, napelje se druga, in to se ponavlja po več tednov, časi tudi po več mesecev, dokler debela solnata skorja gredic ne prekrije. Ta sol se imenuje morska sol in ni nikoli tako čista, kakor óna, ki se pridobiva iz solín.

Znano je vsem, da se sol rabi v kuhinji. Sol dela jedí okusne, ter brani da meso ne zadáhne in se ne izpridi. Manj čisto sol pokladamo živini; a maleu (gipsu) primešana sol povekšuje rodovitost zemlje.

V avstrijsko-ogerskeje monarhiji so največji zakladi solí v Galiciji pri Vielički in Bohniji, v gorenjej Avstriji in na Štajerskem, dalje na Salcburškem, Tirolskem, Ogrskem in Sibinjskem (Sedmograškem).

Ivan T.

Razne stvari.

Trdo vezani „Vrtci“ od poprejšnjih let se še dobé po naslednjej ceni:

Vrtec od 1874. leta za 1 gld. 80 kr.

Vrtec „ 1875. „ „ 2 „ — „

Vrtec „ 1876. „ „ 2 „ — „

Vrtec „ 1877. „ „ 2 „ 20 „

Vrtec „ 1878. „ „ 2 „ 60 „

„Vrtca“ od 1871. 1872. in 1873. leta nemamo več.

Gledališke igre za slovensko mladino.

Prvi zvezek, obsezajóć igro: „Star vojak in njegova rejenka,“ dobiva se za 18 kr.

„Dragoljubi,“ zbirka poučnih pripovedek za slovensko mladino pridejo koncem meseca marca na svitlo in stojé trdo vezani v platnenem hrbtu 40 kr.

Uredništvo „Vrtčevo“.

ZVON.

lepoznanski list s podobami, V. tečaj. Izhaja po dvakrat na mesec, vsaka številka z izvirno podobo; „galerija slovenskih pesnikov“ z životopisi; pesni, povesti, zgodovinski, naravoslovni, lepoznanski in drugi spisi.

Naročnina 5 gld. za vse leto; 2 gld. 50 kr. za pol leta.

Naslov: Redakzion des

„Zvon,“

Wien, Währing, Herrengasse 74.

Prošnja.

Prvo število „Vrtčevo“ razposlali smo na ogled vsem našim starim gg. naročnikom, pa tudi nekaterim takim gospodom in prijateljem naše slovenske mladine, ki do sih dob še niso bili naročeni na „Vrtec.“ Kdor se na naš list ne more naročiti, prosimo ga uljudno, da nam prvi list vrne pod ravno tem ovitkom, pod katerim ga je prejel. Z naročnino naj se vsak podviza, ker se bomo s prihodnjim listom ravnali le po številu naročnikov.

„Vrtec“ stoji za vse leto 2 gl. 60 kr., za pol leta 1 gl. 30 kr.

V najboljše nadi, da nas prijatelji slovenske mladine ne zapusté pri našem zelo težavnem in požrtovalnem podvzetji, želimo vsem skupaj srečno in veselo novo leto. Bog!

Uredništvo „Vrtčevo,“

v Lingarjevih ulicah, hiš. štev. 1.

Denašnjemu listu je priložena muzikalna priloga.

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšić. — Natisnila Klein in Kovač (Eger) v Ljubljani.

17. Otrokom za novo leto.

Andante con moto.

Vglasbil dr. B. Ipavec.

1. 2. glas.

mf

1. Po - zdravljam te mladost pre - mi - la! Po -
2. Za tém že-lim naj bi lju - bi - la Pre -
3. In tre-tja mo-ja že-lja vro - ča - Za -

Glasovir.

mf

zdravljam s cele-ga ser - cá, Na vek naj bi Bo-ga lju-
do-bre si ro - di-te - lje, Na sta-rost jim v podpo-
pomni si jo, mla-da kri - Ti do-mo-vi - no pri-po-

f *mf*

bi - la, To per-va že-lja je mo - já.
bi - la, Ki to - li - ko za té sker - bé.
ro - ča, Da lju-biš jo do kon-ca dni.